

Zitierhinweis

Hálek, Jan: review of: Milan Ducháček, Václav Chaloupecký. Hledání československých dějin, Praha: Univerzita Karlova Nakl. Karolinum, 2014, in: Český časopis historický, 2015, 1, p. 239-240, DOI: 10.15463/rec.1189733391

český časopis historický

copyright

Dieser Beitrag kann vom Nutzer zu eigenen nicht-kommerziellen Zwecken heruntergeladen und/oder ausgedruckt werden. Darüber hinausgehende Nutzungen sind ohne weitere Genehmigung der Rechteinhaber nur im Rahmen der gesetzlichen Schrankenbestimmungen (§§ 44a-63a UrhG) zulässig.

i odborné veřejnosti relativně dobře známy. Méně však články, které Baťa publikoval v průběhu dvacátých a třicátých let minulého století v denním tisku, zdaleka neznámé pak zůstávají texty, které zůstaly v rukopisné podobě. V minulém roce vydala Nadace Tomáše Bati přehlednou brožovanou knihu, která představuje základní Baťovy myšlenky v ohledu ekonomickém. Pro jazykovou dostupnost zvolili vydavatelé paralelní text – v jazyce českém a anglickém. Obsahově můžeme dílo rozdělit do čtyř částí – první tvoří autorova studie k tématu, následuje edice tří textů z pera Tomáše Bati.

Pokludova studie rozebírá Baťovy ekonomické principy a vize v patnácti tematických podkapitolách (Instinkt a vize – Zlín a Amerika, Zaměstnanec – věřitel, Tvář v tvář bankrotu, Baťa drtí drahotu, Účast na zisku, Samospráva dílen, Enfant terrible, Baťova služba veřejnosti, Učinit ze zaměstnanců kapitalisty, Zámožnost všem, Obchodní konkurence a politický boj, Velkovýroba a malovýroba, Banky, Baťovy daně, Ministr Engliš: Silný má pomáhat). Text je doplněn tabulkami, baťovskými motivačními hesly a obrazovými přílohami.

Zařazené rukopisy Tomáše Bati (Naše banky – Sanace mravní musí předcházet sanaci finanční, Národohospodářská a správní organizace Zlínského kraje a střední Moravy, Jak z krise?) mohou čtenáře oslovit i dnes. První a druhá příloha doposud nebyly v českém prostředí publikovány, třetí text otisklo České slovo v červenci 1932. Anotovaná publikace je kvalitním příspěvkem k bádání o fenoménu Baťa.

Lukáš F. Peluněk

Milan DUCHÁČEK

Václav Chaloupecký.

Hledání československých dějin

Praha, Univerzita Karlova – Karolinum

2014, 515 s. ISBN 978-80-246-2482-2.

Ze současné historiografické produkce je zřejmé, že se celá řada historiků cítí být povolána k psaní biografických prací. Ne každému se však podaří vytvořit tak kvalitní dílo, jako Milanu Ducháčkovi. A to i přesto (nebo snad díky tomu?), že volba až doposud spíše opomíjené osobnosti Václava Chaloupeckého (1882–1951) s sebou nutně nesla řadu badatelských úskalí. Práci předcházela rozsáhlá heuristická příprava. V seznamu pramenů a literatury nalezneme odkazy na několik desítek autorem vytyčených archivních fondů uložených v archívech v Čechách a na Slovensku. Nechybí ani odkazy na prameny z rodinné pozůstalosti, která se nachází v držení potomků Václava Chaloupeckého. Autor dokázal propojit své již dříve publikované poznatky s novými výsledky výzkumů.

Ducháčkova práce je rozdělena do čtyř hlavních tematických celků, které se dále dělí do kapitol. Autor postupuje chronologicky, přičemž je třeba konstatovat, že kniha není „pouhým“ Chaloupeckého životopisem. Naopak. V příběhu Václava Chaloupeckého se zrcadlí události spojené s celou řadou dějinných zvratů, jimiž v době jeho života prošla česká i slovenská společnost. Ducháček čtenáři nabízí jak vhled do dějin myšlení příslušníků jedné generace české intelektuální elity, tak i příspěvek k poznání vývoje česko-slovenských vztahů v letech 1918–1938. Obě světové války, které Chaloupecký zažil, znamenaly vždy zásadní změnu v jeho životě.

Část věnovaná období před vypuknutím první světové války, nazvaná *Z anarchisty knížecím archivářem*, sleduje Chaloupeckého dětství a studium na mladoboleslavském gymnáziu, kde mezi jeho spolužáky náleželi budoucí básníci a představitelé tzv. generace anarchistických buřičů František Gellner a Josef Mach. Ti společně s Chaloupeckým popouštěli uzdu anarchistickým sklonům již v době středoškolských studií. V následující kapitole Ducháček sleduje Chaloupeckého proměnu v mladého historika a správce lobbkovické knihovny a archivu na zámku v Roudnici nad Labem ukončenou v srpnu 1914 narukováním do rakousko-uherské armády.

Dalším impulsem v Chaloupeckého kariéře byl vznik Československé republiky v roce 1918. Jeho činnost, zachycená v oddíle nesoucím příznačný název *Kde žije bratr můj...*, byla úzce spojena s děním na Slovensku, kam byl Chaloupecký jmenován státním inspektorem pro slovenské archivy a knihovny. Habilitoval se na nově založené univerzitě v Bratislavě a v roce 1923 se stal jejím řádným profesorem pro obor československých dějin. Ducháček se zde zabývá Chaloupeckého prací *Staré Slovensko*, reakcemi, které vyvolala, a hledá příčiny, proč se Chaloupeckému nepodařilo na bratislavské univerzitě vychovat vlastní žáky. Věnuje přitom pozornost vztahu českého profesora se slovenským historikem Danielem Rapantem, konfliktům s politikem a profesorem novověkých slovenských dějin na filozofické fakultě Univerzity Komenského Milanem Hodžou a přibližuje Chaloupeckého rodinné zázemí, spjaté prostřednictvím jeho ženy Ludmily se záhoráckou Holíčí.

Třetí z tematických celků Ducháčkovy práce nazvaný *Má láska patří středověku a gotic-*

kému Janu z Dražic umožňuje vhled do vztahu mezi Chaloupeckým a jeho učitelem Josefem Pekařem a přibližuje cestu vedoucí k jejich postupnému názorovému rozchodu. Zároveň sleduje Chaloupeckého osudy ve třicátých letech dvacátého století vrcholící jeho jmenováním rektorem bratislavské univerzity v akademickém roce 1937/1938, tedy v nejbouřlivějším období jejich meziválečných dějin. Následoval Chaloupeckého návrat na Karlovu univerzitu, Mnichovská dohoda, krátce po ní slovenská autonomie a poskytnutí bratislavských Čechů „k dispozici vládě Země české“, tj. rozprášení Chaloupeckého spolupracovníků z Univerzity Komenského.

Čtvrtý oddíl knihy – *Boj o Pekařovu stolic* – rekapituluje Chaloupeckého osudy v poválečném období. Čtenáři umožňuje vytvořit si představu o vývoji univerzitního historického bádání před i po únoru 1948. Závěrečná kapitola pak sleduje konec Chaloupeckého života, úzce spjatého s rodnými Dětenicemi i s bojem o uhájení rodného domu před nároky národních výborů a nepřijících sousedů.

Ducháčkovu práci doplňuje rozsáhlý seznam pramenů a literatury, seznam obrázků a jmenný rejstřík. Je rovněž na místě vyzdvihnout čtivost Ducháčkovy knihy, která jí nikterak neubírá na „vědeckosti“. Autorovo úsilí o vytvoření čtenářsky přívětivého díla a odstranění „vnitřní tenze mezi ‚historickou vědou‘ coby modelem analytické historiografie a ‚vyprávěním o dějinách‘ jako pojmově vágnějším rámcem“ bylo v maximální možné míře úspěšné.

Jan Hálek